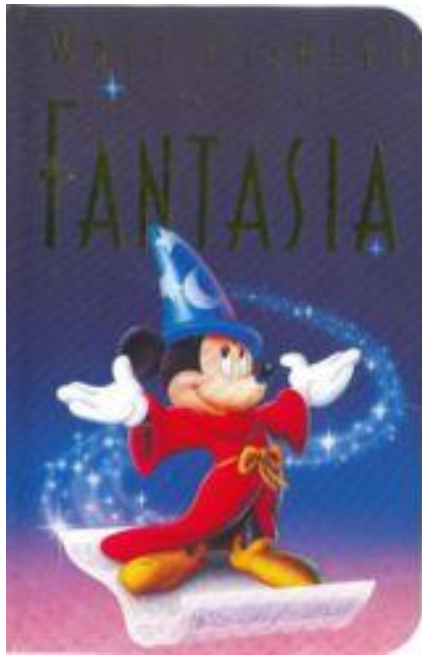

4. Διακοσμητικές επεμβάσεις στην πόλη: έργο για μαθητευόμενους μάγους;¹

του Νίκου Χ. Σαμαρά Αρχιτέκτονα Μηχανικού ΕΜΠ, MSc, PhD.

Ο Μίκυ ως “μαθητευόμενος μάγος” στη Φαντασία του Ντίσνεϋ.

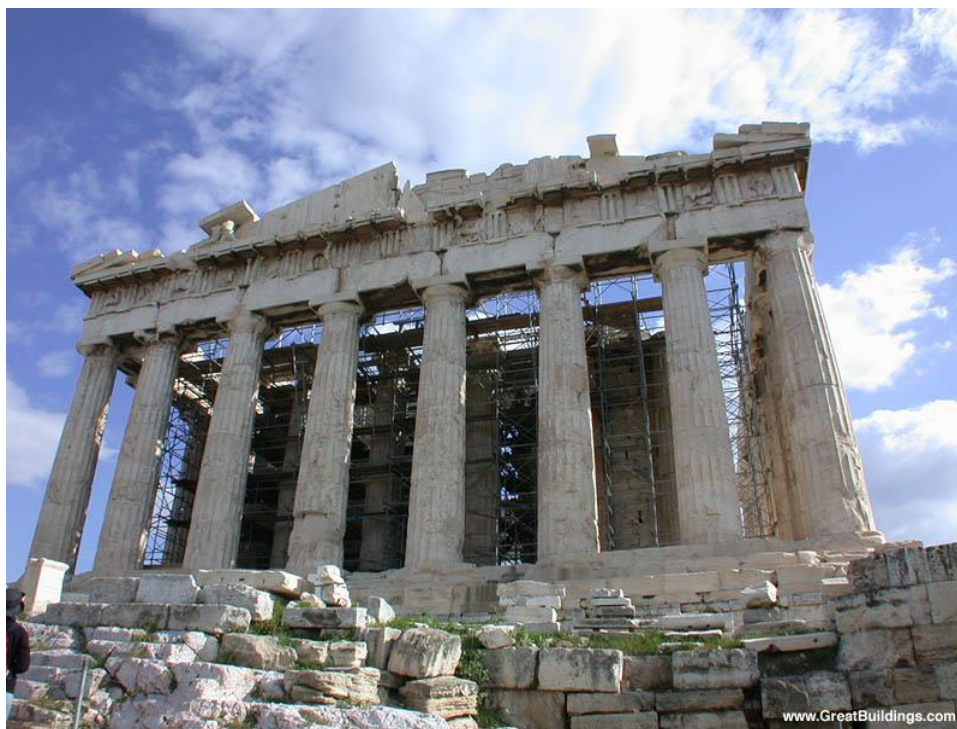
Παρατηρούμε στην πόλη μας, κυρίως στον εμπορικό τομέα, όλο και πιο συχνά πλέον, δείγματα μιας “αρχιτεκτονικής”, ιδιαίτερα επιδεικτικής, με έντονα διακοσμητικά στοιχεία, ως εάν κάποιος να επεμβαίνουν στην πόλη, αξιοποιώντας τη σύγχρονη τεχνολογία και τα νέα υλικά στην αιχμή τους, επιδιώκοντας την πρωτοτυπία ως αυταξία.

Στη διαδρομή των αιώνων, έχει φανεί, πως το επίπεδο της τεχνολογίας και η διαθεσιμότητα ή μη κάποιων υλικών, σε μια εποχή και μια κοινωνία, μπορούσαν, ίσως, να αποκλείσουν

¹ Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό “In & Out” της εφημερίδας “Ελευθερία”, τ.194, 08/10/2009.

κάποιες αρχιτεκτονικές μορφές, όχι όμως και να επιβάλουν. Όπως επιγραμματικά σημείωνε ο Αμώς Ράμπορτ, στο βιβλίο του “Ανώνυμη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες”: “επειδή ο άνθρωπος μπορεί να κάνει κάτι, δεν σημαίνει και ότι θα το κάνει”.

Οι αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν την κατασκευή του τόξου, αρνούταν, όμως, να το χρησιμοποιήσουν, στην “υψηλή” αρχιτεκτονική τους, επιμένοντας στην αισθητική και καλλιτεχνική τελείωση της αρχετυπικής τριλιθικής μορφής της “δοκού επί στύλων”. Πράγματι, αν δει κανείς στη βάση του, το στατικό μοντέλο του Παρθενώνα, θα διαπιστώσει, πως αυτό, από τεχνικής απόψεως, δεν έχει κάνει και κανένα αξιοσημείωτο βήμα από κείνο του Στόουνχετζ, του 2500 π.Χ. Ο Παναγιώτης Μιχαηλίδης αναφέρει πως “η κλασική ελληνική αρχιτεκτονική αποκλείει τη θολοδομία παρότι την γνωρίζει”, ενώ ο Γιάκομπ Μπούρκχαρντ διαπιστώνει μοναδική “καλλιτεχνική σωφροσύνη”.

Ο Παρθενώνας αποτελεί την αισθητική τελείωση της “δοκού επί στύλων”.

Το Στόουνχετζ διασώζει μια πανάρχαια εφαρμογή του τριλιθικού στατικού μοντέλου.

Είναι το ίδιο επιχείρημα, που διατύπωνε ο Γιάννης Τσαρούχης σε συνέντευξή του στην κρατική τηλεόραση, λέγοντας πως ένας πολιτισμός δεν κρίνεται από το “τι κάνει”, αλλά από το “τι - ενώ μπορεί να το κάνει - δεν κάνει”, για να θυμίσει, στη συνέχεια, πως χιλιάδες χρόνια πριν οι Αμερικανοί ρίξουν τις ατομικές βόμβες στο Ναγκασάκι και στη Χιροσίμα, οι Κινέζοι γνωρίζαν την πυρίτιδα αλλά τη χρησιμοποιούσαν για να φτιάχνουν πυροτεχνήματα στις γιορτές τους.

Οι αρχιτεκτονικές επεμβάσεις στην πόλη, δεν μπορεί να χαρακτηρίζονται από το ήθος κάποιου τηλεοπτικού διαγωνισμού για την ανάδειξη του ευφάνταστου και του πρωτοφανούς. Η αναζήτηση της πρωτοτυπίας αυτοτελώς, δεν αποτελεί, άλλωστε, a priori στοιχείο δικαίωσης για μια καλλιτεχνική δημιουργία. Για την αρχιτεκτονική δημιουργία, μάλιστα, σε κάποιες περιόδους της

ιστορίας, αποτελούσε αντικείμενο στιγματισμού και κοινωνικού ελέγχου.

Στην προβιομηχανική περίοδο, με εξαίρεση κάποιες μορφές, χαρακτηριστικής διαφορετικότητας, θεωρούμενης ως εκκεντρικότητας, η παραδοσιακή κοινωνία έχτιζε, σύμφωνα με το γενικά αποδεκτό πρότυπο, με μικρές, κατά περίπτωση, προσαρμογές. Σ' αυτό το πρότυπο, που ήταν καρπός συνεργασίας πολλών ανθρώπων, στη διάρκεια πολλών γενεών, όπως και της συνεργασίας, ανάμεσα στους κατασκευαστές και τους χρήστες των κτισμάτων, ενσωματώνονταν, εκτός των άλλων, κυρίως, η ιδανική έννοια του “κατοικείν” για τη συγκεκριμένη κουλτούρα, με τη συγκεκριμένη συλλογική κοσμοθεωρία.

Σπίτι στην οδό Ζαρμάνη, στη Λάρισα.

Ο “Νικόδημος”.

Βεβαίως, καθώς έχουμε μεταβεί, πια, από τη συμβιωτική στην εκμεταλλευτική μορφή κοινωνίας - με ότι αυτό συνεπάγεται και για τη σχέση μας με το περιβάλλον - και η εμπορευματοποίηση της αρχιτεκτονικής έχει μετατρέψει την αξία χρήσης της σε ανταλλακτική αξία, έχουν εκλείψει οι κοινωνικο-οικονομικές προϋποθέσεις, που η παραδοσιακή κοινωνία διέθετε. Έτσι η συλλογική παραδοχή του προτύπου, που εξασφαλιζόταν μέσα από τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο της κοινοτικής οργάνωσης του βίου, δεν μπορεί να λειτουργήσει πια, δεδομένων και των ισχυρών οικονομικών πιέσεων, στο καπιταλιστικό περιβάλλον.

Απ' αυτό, όμως, το σημείο, μέχρι του σημείου να επεμβαίνει κάποιος στον ιστορικό ιστό της πόλης, με όρους χάπενινγκ, μετατρέποντάς τον από "σκηνή" σε "σκηνικό", και τους κατοίκους της από πρωταγωνιστές σε θεατές και καταναλωτές της, υπάρχει μεγάλη απόσταση. Είναι, σαφώς, ζήτημα παιδείας των διακοσμητών, στην κατεύθυνση, κυρίως "όχι του τι μπορούν, αλλά του τι δεν μπορούν" να κάνουν.